

УДК 351:69

Є. А. Вилгін,
к. держ. упр., доцент кафедри публічного адміністрування,
Міжрегіональна академія управління персоналом

РЕФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

E. Vilgin,
Ph.D., Associate Professor of the Department of Public Administration
Interregional Academy of Personnel Management

REFORMING INVESTMENT-BUILDING COMPLEX OF THE REGION

Зазначено, що на сучасному етапі розвитку економіки активізація інвестиційної діяльності потребує створення сприятливих умов для мобілізації капіталу і ефективного його використання в тих видах діяльності, і в тій кількості, які відповідають інтересам галузей і країни в цілому. В цьому контексті слід зазначити, що будівельний комплекс відноситься до інвестиційних комплексів економіки, від рівня розвитку яких значною мірою залежить відтворення виробничих фондів та структурне і якісне оновлення виробничого потенціалу. Будівництво у сукупності із машинобудуванням становить матеріальну основу інвестиційно-виробничої діяльності і відіграє суттєву роль у забезпеченні інвестиційного процесу виробничими потужностями з метою своєчасного і якісного освоєння інвестицій. Водночас ефективність інвестиційного впливу будівельного комплексу на соціально-економічний розвиток економіки значною мірою залежить від досконалості методів та інструментів регулювання інвестиційного процесу та їх відповідності сучасним потребам.

Виділено основні проблеми реформування інвестиційно-будівельного комплексу регіону, вирішення яких має носити комплексний і взаємопов'язаний характер: по-перше, активізувати процеси, що зумовлюють можливість ефективного функціонування інвестиційно-будівельної сфери вітчизняної економіки; по-друге, почати формування практично заново основ матеріально-технічної бази будівельного комплексу, в першу чергу, цементної промисловості, а також будівельного і дорожнього машинобудування, в тому числі і на основі запозичення зарубіжних технологій на базі промислового складання; по-третє, приступити до здійснення переходу до нової ефективної та результативної державної житлової політики; по-четверте, приступити до створення перспективної технологічної та видової структури реалізованих інвестицій в основний капітал, що відображає прогресивні науково-технічні та інноваційні зміни в господарській практиці національної економіки; по-п'яте, почати оновлення і модернізацію житлово-комунального комплексу країни.

Запропоновано концептуальну трансформацію будівельного комплексу засновувати на оптимізації темпів зростання інвестицій в основний капітал при одночасному якісному зміні їхнього характеру і структури, загальному науково-технічному рівню матеріально-технічної бази будівельного комплексу і створюваної в ньому будівельної продукції. Такий зсув сформує масштабні передумови для поступового задоволення потреб населення в доступному і комфортному житло, відновлення раніше побудованого житлового фонду, а також будівництва нових основних фондів, які складуть матеріальну основу виробничого сектора національного господарства країни.

It is noted that at the current stage of economic development activation of investment activity requires creation of favorable conditions for the mobilization of capital and its effective use in those kinds of activities, and in the amount that corresponds interests of industries and the country as a whole. In this context, it should be noted that the construction complex refers to investment complexes of the economy, the level of development of which largely depends on the reproduction of productive assets and the structural and qualitative upgrade of production potential. Construction in combination with mechanical engineering forms the material basis of investment and production activity and plays an essential role in providing the investment process with production facilities in order to timely and qualitative development of investments. At the same time, the effectiveness of the investment impact of the construction complex on the socio-economic development of the economy depends to a large extent on the perfection of the methods and tools for regulating the investment process and their compliance with modern needs.

The main problems of reforming the investment and construction complex of the region are highlighted, the solution of which should be complex and interconnected: firstly, to intensify the processes that determine the effective functioning of the investment and construction sphere of the domestic economy;

secondly, to start the formation of virtually new bases of material -technical base of the construction complex, first of all, the cement industry, as well as construction and road engineering, including the borrowing of foreign technology a guy based on industrial assembly; thirdly, to start the transition to a new effective and efficient state housing policy; fourthly, to start the creation of a promising technological and specific structure of realized investments in fixed capital, reflecting progressive scientific and technical and innovation changes in the economic practice of the national economy; fifthly, to start the renovation and modernization of the country's housing and communal services.

The conceptual transformation of the construction complex is proposed to be based on optimizing the growth rates of investment in fixed assets, while at the same time qualitatively changing their nature and structure, the overall scientific and technical level of the material and technical base of the construction complex and construction products created therein. Such a shift will form a large precondition for gradually meeting the needs of the population in affordable and comfortable housing, the restoration of a previously built housing stock, as well as the construction of new fixed assets, which will form the material basis of the industrial sector of the national economy of the country.

Ключові слова: реформування інвестиційно-будівельного комплексу, регіон, виробничий потенціал, виробничі фонди, інвестиційно-виробнича діяльність, соціально-економічний розвиток, інструменти регулювання інвестиційного процесу.

Key words: the reform of the investment and construction complex, the region, production potential, production funds, investment and production activities, socio-economic development, tools for regulating the investment process.

ВСТУП

Основна мета державного регулювання інвестиційно-будівельної діяльності полягає в тому, щоб створити сприятливий інвестиційний клімат у країні та в її регіонах для всіх суб'єктів господарювання, для реалізації економічної та соціальної державної та регіональної політики на кожний певний період. Таким чином, регулювання розвитку регіонального інвестиційно-будівельного комплексу є найважливішим інструментом у руках держави для впливу на економічні та соціальні процеси на місцевому рівні.

На сучасному етапі розвитку економіки активізація інвестиційної діяльності потребує створення сприятливих умов для мобілізації капіталу і ефективного його використання в тих видах діяльності, і в тій кількості, які відповідають інтересам галузей і країни в цілому. В цьому контексті слід зазначити, що будівельний комплекс відноситься до інвестиційних комплексів економіки, від рівня розвитку яких значною мірою залежить відтворення виробничих фондів та структурне і якісне оновлення виробничого потенціалу. Будівництво у сукупності із машинобудуванням становить матеріальну основу інвестиційно-виробничої діяльності і відіграє суттєву роль у забезпеченні інвестиційного процесу виробничими потужностями з метою своєчасного і якісного освоєння інвестицій. Водночас ефективність інвестиційного впливу будівельного комплексу на соціально-економічний розвиток економіки значною мірою залежить від досконалості методів та інструментів регулювання інвестиційного процесу та їх відповідності сучасним потребам.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемам регулювання інвестиційно-будівельної діяльності присвячено багато науково-дослідницьких робіт, серед яких слід відмітити таких науковців, як Ф.А. Важинського, А.В. Колодійчука, А.Ю. Яремко, А. Касприка, Г.С. Стефанишина, О. Шатила та багатьох інших. Питанням аналізу стану та динаміки розвитку інвестиційно-будівельної сфери присвячені зокрема

роботи А. Асаула, А. Беркути, А. Гойка, Ю. Манцевича, В. Кравченко, Л. Левгта, К. Паливоди, де автори викладають власне бачення шляхів удосконалення процесів інвестування будівництва. В економічній літературі детально розглянуті питання загальної потреби в капітальних вкладеннях, оновлювання і відтворення основних і оборотних фондів, пріоритетів інвестування. Проте динамічний розвиток ринкових стосунків обумовлює необхідність додаткових наукових досліджень та проблем реформування інвестиційно-будівельного комплексу регіону з метою вдосконалення існуючих та формування нових механізмів реалізації його інвестиційної стратегії. У зв'язку з цим виникла необхідність уточнення і систематизації методів і інструментів реформування інвестиційної діяльності в будівельному комплексі України, а також у формуванні механізму реалізації державної стратегії регулювання інвестиційної діяльності, що забезпечує активізацію залучення інвестицій в будівельний комплекс.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Мета статті полягає в уточненні та систематизації методів і інструментів реформування інвестиційно-будівельного комплексу регіону в умовах кризового стану.

РЕЗУЛЬТАТИ

Аналітично поглиблюючи науково-практичну ідентифікацію умов і передумов поточного і перспективного реформування вітчизняного будівельного комплексу, Н.В. Дацій виділяє зовнішні і внутрішні передумови і умови, що визначають розвиток будівельного комплексу в перспективі [2]. При цьому до зовнішніх об'єктивних передумов вчені відносять сучасні вимоги до споживчих якостей створюваної будівельної продукції, і, в першу чергу, житла; фізичне старіння і моральне старіння раніше створеного виробничого апарату країни; необхідність санації і модернізації раніше створеного з кінця 1950 рр. морально і фізично застарілого житлового фонду та ін. Внутрішні передумови розвитку будівельного комплексу зв'язуються вченими з перспективною динамікою інвестиційної активності національної

економіки, а також необхідністю якісного перетворення всіх структурних компонентів самого будівельного комплексу.

Таким чином, вітчизняний будівельний комплекс виявився в складному становищі, коли зовні тяжіє потреба в його реформуванні, яке б відповідало запитам продуктивної і соціальної сфер суспільства в якісній будівельній продукції об'єктивно може бути обмежена в її реалізації через низький рівень виробничого потенціалу будівельного комплексу.

У контексті поточних вимог і завдань реформування національної економіки, її інноваційної перебудови, можна виділити кілька принципових проблем, що потребують вирішення в довгостроковій перспективі:

— структурне оновлення виробничого потенціалу будівельного комплексу за допомогою модернізації спеціальних засобів виробництва і предметів праці, яка дозволить підприємствам будівельного комплексу реалізувати інвестиційні запити промислових і кінцевих споживачів по широкому спектру затребуваною ними будівельної продукції (виробничі потужності, житло, соціальні об'єкти, транспортна інфраструктура);

— формування умов для посилення кадрової бази виробничого потенціалу будівельного комплексу, важливою складовою яких на сучасний момент є актуалізація розвитку будівельної науки, підготовка кваліфікованих кадрів для будівельної сфери.

Тобто формується в сфері суспільного виробництва і соціальної сфері запит на якісне будівництво потребує суттєвого реформування будівельного комплексу, в процесі якого, повинна бути модернізована як виробнича база будівельного виробництва, так і кадровий склад галузі.

Все це дозволяє нам зробити висновок про те, що умови і передумови для розвитку інвестиційно-будівельної діяльності утворюють деяку її факторну середовище, яке емпірично "задає" межу потенційно можливого на даний період розвитку будівельного комплексу.

Будівництво як сфера діяльності поділяється на:

- сторони будівельних відносин на ринку;
- об'єкти, що використовуються учасниками в будівельній сфері;
- інфраструктуру будівельного сегменту ринку;
- ринкове пристрій;
- державний нагляд за станом будівельної сфери.

Тобто в складі будівельного комплексу можна виділити три базові частини, які мають чітку спеціалізацію:

- капітальне будівництво (будівельне виробництво);
- матеріально-технічна база будівництва, представлена галузями, що роблять товари і надають ринкові послуги;
- будівельне проектування, що забезпечує професійне функціонування будівельного виробництва.

Тобто оцінка ймовірного розподілу інвестицій показує, що частка пасивної частини основних фондів стабілізується і навіть має деяку тенденцію до зростання, в роль активної частини залишається фактично незмінною.

Це дозволяє нам зробити висновок про те, що точна і ймовірна перспективна динаміка структури інве-

стицій в сфері будівництва не буде пов'язана з посиленням основного виробничого фактора, обмежуючи можливість повного задоволення виробничого і споживчого попиту.

Розподіл інвестицій у вітчизняному будівельному комплексі фактично фіксує тенденцію на подальшу консервацію сформувалася в економіці виробничої бази, її моральне і фізичне старіння, а значить зниження науково-технічного потенціалу економіки України.

Вчений Н.М. Матвєєва, підкреслюючи низький рівень інституціоналізації і обмежену можливість централізації процесу розподілу інвестицій в виробничому будівельному комплексі вказує на той факт, що складові його економічні підсистеми, мають незалежністю у виборі оптимального режиму функціонування [4, с. 36]. Однак у плані загальнонаціонального управління капітальним будівництвом ніякої комплексності немає і бути не може.

Проте, визнаючи реально наявний і чималий рівень хаотизації цього процесу в українській економіці, ми не поділяємо точку зору вченого щодо того, що процес розподілу інвестицій не може бути в певній — достатній мірі відрегульований державою.

На думку П.Т. Бубенко, "вихідним елементом забезпечення стійкості економіки, який повинен бути реалізований при побудові системи стабілізації в умовах ринку, є ступінь врахування індивідуальних впливів (окремих господарюючих суб'єктів або будь-яких подій) на дію механізмів, що забезпечують зміну економічної системи [1, с. 89]. У загальному випадку, індивідуальні дії підлаштовуються під існуючі способи функціонування, в іншому випадку вони можуть бути припинені і зупинені".

Іншими словами, логіка побудови стійкого функціонування ринкової економіки передбачає, що хаотична поведінка економічних суб'єктів, напрямки їх економічної, і, зокрема, інвестиційної активності, можуть і повинні бути скоректовані в тому випадку, якщо не органічно вбудовуються в існуючі інституційно "нормалізовані" механізми розвитку ринку, еталонне побудова яких, ймовірно, визначає держава як центральний інститут, який регулює ринок. Криза 2008—2009 рр. показав, що стихійне розподіл інвестиційної активності, що не регульоване державою, може сформувати нестійку модель економічного зростання, стабілізації якої в одному з циклів її розвитку вимагає втручання держави. На тлі даного питання про розподіл інвестицій, яке б забезпечувало більш збалансоване і прогресивне в технологічному відношенні розвиток виробничого потенціалу і індустріальної бази будівельного комплексу являє собою більш просту і апіорі цілком вирішуване завдання.

Її детальне уявлення стосовно капітального будівництва дозволяє виділити ряд наступних основних проблем, вирішення яких має носити комплексний і взаємопов'язаний характер:

— по-перше, активізувати процеси, що зумовлюють можливість ефективного функціонування інвестиційно-будівельної сфери вітчизняної економіки;

— по-друге, почати формування практично заново основ матеріально-технічної бази будівельного комплексу, в першу чергу, цементної промисловості, а також

будівельного і дорожнього машинобудування, в тому числі і на основі запозичення зарубіжних технологій на базі промислового складання;

— по-третє, приступити до здійснення переходу до нової ефективної та результативної державної житлової політики;

— по-четверте, приступити до створення перспективної технологічної та видової структури реалізованих інвестицій в основний капітал, що відображає прогресивні науково-технічні та інноваційні зміни в господарській практиці національної економіки;

— по-п'яте, почати оновлення і модернізацію житлово-комунального комплексу країни.

Рішення першої проблеми потребують законодавчо оформленої перебудови всієї системи виробничо-економічних відносин у сучасній сфері інвестиційно-будівельної діяльності, яка б забезпечила формування збалансованого попиту і пропозиції за рахунок переважно ринкової адаптації останнього.

Друга проблема заважає фактично відновлення заново матеріально-технічної бази вітчизняного будівельного комплексу, що може бути забезпечено, перш за все, за рахунок підвищення рівня його інвестиційного насичення, яке сформує основний імпульс до кількісного та якісного приросту промисловості будівельного машинобудування.

Відзначаючи особливості структурної побудови цього процесу, вчений Г. Лагутін, зокрема зазначає, що пріоритет у новій структурі повинен належати споживчому сектору [3, с. 46]. Його розвиток може дати потужний імпульс розвитку таких інвестиційних галузей, як машинобудування, промисловість будівельних матеріалів, будівництво, так само як і падіння обсягів будівництва (наприклад, в умовах кризи) призведе до рецесії в металургії і машинобудуванні, галузі будівельних матеріалів.

Для вирішення третьої проблеми, на наш погляд, держава повинна виробити не тільки концептуальне бачення соціальної потреби в її вирішенні і зафіксувати його в відповідних програмних документах, а й сформувати реально дієвий механізм, який би дозволив ефективно інституціоналізувати процес стимулювання соціально орієнтованого житлового будівництва в Україні. Вирішення цієї проблеми неминуче потягне за собою і актуалізацію пов'язаного з нею питання модернізації зношеної інфраструктури житлово-комунального комплексу, а також будівництва такої інфраструктури на нових освоєваних територіях.

ВИСНОВКИ

Формування реальних орієнтирів і перспективних планів розвитку житлового будівництва буде означати кількісну оцінку обсягу інвестицій, необхідного для вирішення житлової проблеми в країні. Така оцінка дозволить реально спланувати оптимальне і потенційно можливе структурно-видове розподіл інвестицій, яке буде відображати інноваційний контур науково-технічних змін в господарській практиці, тобто, сформує основу для вирішення четвертої зазначеної вище завдання.

Це дозволяє нам зробити висновок, що концептуальна трансформація будівельного комплексу повинна

бути заснована на оптимізації темпів зростання інвестицій в основний капітал при одночасному якісному зміні їхнього характеру і структури, загального науково-технічного рівня матеріально-технічної бази будівельного комплексу і створюваної в ньому будівельної продукції. Такий зсув сформує масштабні передумови для поступового задоволення потреб населення в доступному і комфортному житло, відновлення раніше побудованого житлового фонду, а також будівництва нових основних фондів, які складуть матеріальну основу виробничого сектора національного господарства країни.

Результуючий вектор розвитку будівельного комплексу в цілому повинен формувати позитивний імпульс підвищення якості економічного зростання, як у частині власного розвитку будівельної сфери, так і в частині вирішення проблем її міжгалузевої взаємодії. Комплексне розгляд цих складових може бути доповнено емпірично розширеним аналізом процесів формування та розвитку підприємницьких структур у будівельній сфері, функціонування яких має перманентно збільшувати потенціал територій.

Література:

1. Бубенко П.Т. Управління системною модернізацією та розвитком житлово-комунальних підприємств: монографія / П.Т. Бубенко, О.В. Димченко, А.Д. Кашпур; НАН України, Північно-Східний науковий центр, Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. — Х.: ХНУМГ, 2014. — 233 с.

2. Дацій Н.В. Світовий досвід становлення і розвитку громадянського суспільства і соціальної держави / Н.В. Дацій // Вісник Національного університету цивільного захисту України: зб. наук. пр. — Х.: Міськдрук, 2015. — Вип. 4 (1). — С. 25—34.

3. Лагутін В.Д. Пріоритети цінового (тарифного) регулювання природних монополій в Україні / В.Д. Лагутін, Ю.І. Боровик // Економіка України. — 2013. — № 7. — С. 44—57.

4. Матвєєва Н.М. Підходи до створення ринкового середовища в житлово-комунальному господарстві на міському та регіональному рівні / Н.М. Матвєєва, В.В. Величко // Комунальне господарство міст. — 2011. — № 98. — С. 31—38.

References:

1. Bubenko, P. T. Dymchenko, O.V. and Kashpur, A.D. (2014), *Upravlinnia systemnoiu modernizatsiieiu ta rozvytkom zhytlovo-komunal'nykh pidpriemstv* [Management of system modernization and development of housing and communal enterprises], Khnumg, Kharkiv, Ukraine.

2. Datsii, N.V. (2015), "World experience of the formation and development of civil society and social state", *Visnyk Natsional'noho universytetu tsyvil'noho zakhystu Ukrainy*, vol. 4 (1), pp. 25—34.

3. Lahutin, V. D. and Borovyk, Yu. I. (2013), "Priorities price (tariff) regulation of natural monopolies in Ukraine", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 7, pp. 44—57.

4. Matvieieva, N. M. and Velychko, V. V. (2011), "Approaches to create a market environment in the housing at the local and regional levels", *Komunal'ne hospodarstvo mist*, vol. 98, pp. 31—38.

Стаття надійшла до редакції 31.01.2018 р.